

Úvodné slovo

Oddýchnutí, s novými silami, zámermi aj očakávaniami sa po dovolenkách a prázdninách vraciame na svoje pracoviská, posty, do školských lavíc. Prosto, naplno sa naštartoval pracovný rytmus v celej našej vlasti.

V našom Združení sme s veľkým záujmom sledovali a parciálne aj aktívne podieľali na príprave podkladov pre programové vyhlásenie vlády SR na obdobie do roku 2010. V mnohom je ambiciózne a zasluhuje si väčší priestor ako dovoľuje úzus pre úvodné slovo v našom časopise. Preto sa k nemu vrátíme aj v ekonomickom komentári.

Pravdu povediac, ani nás veľmi neprekvapilo, že novej slovenskej vláde, ktorú sformovali SMER-SD, SNS a ĽS-HZDS, nebolo opozíciou dopriatych ani v civilizovanej spoločnosti tradičných 100 dní na sformovanie, predstavenie spoločnosti a naštartovanie svojho 4-ročného programu. Z volebného neúspechu frustrovaní staronoví opozičníci (nie všetci) pokračujú v praktikách, ktoré uplatňovali v rokoch 1994-1998. Bez ohľadu na to, či to škodí Slovensku a Slovákom, alebo nie, spochybňujú program vlády, jej prvé kroky a nemožno vylúčiť, že stoja za tvrdými, často neomalenými útokmi na Slovensko aj zo zahraničia. Nielen od susedov, dokonca aj z EÚ a z Rady Európy. Všetko príslušníci zhodnej proveniencie.

Nový premiér Róbert Fico, vicepremiér Dušan Čaplovič, minister zahraničných vecí Ján Kubiš a ďalší ministri, predstavitelia strán a poslanci NR SR museli už v prvých dňoch po nástupe do funkcií vycestovať a a aj tam brániť záujmy Slovenska pred zjavne vykonštruovanými ohováračkami nespokojnej časti opozície. O takúto popularitu naozaj nestojíme. A ich autori musia od nás pocítiť kultivované, no rozhodné: STOP, dost' bolo beztriestného hanobenia a krívd na našom národe a štáte!

Ťažko uveriteľné absurdity v podobe vraj protimaďarských útokov v SR sa v týchto dňoch dostávajú na svetlo. A začína to s nimi riadne kymácať. Študentka – vraj martýrka za rozprávanie po maďarsky v Nitre (?!), *útok na seba zo strany vraj slovenských mladíkov (sama?) vymyslela*, tak ako aj protimaďarský nápis na svojom odevu a aj zranenia, či volanie z mobilu. Takže vyklúva sa šidlo z vreca. Podobnú hodnotu majú, zrejme aj ďalšie tvrdenia na adresu Slovenska a Slovákov. Je preto načase požadovať ospravedlnenie zo strany domácich aj zahraničných skrivodlivcov voči samostatnej SR.

Veríme, že nová vláda SR a celá naša spoločnosť naberie po ťažkom začiatku dobrý druhý dych a bude úspešná pri plnení ambiciózneho programu. Na všeobecný prospech.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.
predseda Rady NEZES

Ekonomický komentár mesiaca

Vláda premiéra Fica svojim programom a prvými krokmi naštartovala kurz, ktorý potvrdzuje, že jej ide o niektoré zásadné kvalitatívne zmeny v ekonomike i v spoločenskej oblasti. Od staronovej opozície, permanentných hlásateľov demokracie, sa jej nedostalo pokoja ani počas tradične akceptovaných prvých 100 dní na naštartovanie činnosti v novej zostave.

Z princípov a hodnôt programového vyhlásenia vlády SR ku kľúčovým patrí podpora skĺbenia hospodárskeho rastu a ekonomickej výkonnosti s rastom zamestnanosti, sociálnej súdržnosti a zvyšovaním kvality života všetkých.

Jednoznačne sa hlási k zavedeniu európskej meny v SR od roku 2009. Rozhodne si zaslúži všestrannú podporu úsilia vlády o „súlad postupujúcej európskej integrácie s dôslednou obhajobou národných a štátnych záujmov“.

Pri konkretizácii rozvoja ekonomiky je snaha dosiahnuť vyše 5% rast HDP ročne, dôsledne podporovať vedomostne orientovanú ekonomiku. K najnáročnejším programovým cieľom patrí zámer zabezpečiť súlad medzinárodnej integrácie a globalizácie s razantnou obhajobou národných a štátnych záujmov.

Plnú podporu NEZESu má zámer vlády vypracovať „Stratégiu rozvoja Slovenskej republiky v strednodobom a dlhodobom horizonte“.

Tento zámer je v zhode s dlhodobou proklamovaným zámerom nášho Združenia vypracovať dlhodobú stratégiu rozvoja Slovenskej republiky do roku 2020 so základným zámerom dosiahnuť v tom období vyrovnanie výkonnosti slovenskej ekonomiky a kvality života na úrovni priemeru Európskej únie. (Tento program NEZESu si združenie vytýčilo na svojom Valnom zhromaždení pred parlamentnými voľbami v SR 14. júna 2006).

Za dôležitý predpoklad splnenia tohto zámeru pokladáme vytvorenie Inštitútu strategických štúdií SR, ktorý by v relatívne nezávislej pozícii vypracoval stratégiu, ktorú by rešpektovali aj striedajúce sa politické reprezentácie. To sa plne zhoduje so zámerom vlády predložiť takúto stratégiu na širokú odbornú a verejnú diskusiu aj jej prijatie len po dosiahnutí širšej politickej dohody!

Rovnako sú zhodné prístupy vlády ku privatizácii strategických podnikov SR. Tu vláda, na rozdiel od predchádzajúcich dvoch, kladie záujmy národa a štátu nad záujmy úzkeho okruhu ľudí, spravidla spätých so zahraničnými transnacionálnymi korporáciami. Podobne ako všetky vyspelé ekonomiky a štáty.

Širokú podporu si zasluhujú ciele vlády v oblasti investícií a znalostnej ekonomiky, kde je nutné naprávať veľké lapsusy predchádzajúcich vlád v oblasti vedy, výskumu. Nejasný je ale zámer vlády prehodnotiť „doterajší spôsob aplikovaného výskumu s cieľom zvýšiť účelnosť, návratnosť a transparentnosť použitých prostriedkov.

Lysák

Podobne sú nutné nápravy v energetike, smerujúcej k privatizácii a možným kolapsom podobným v USA a iných štátoch. Dá sa predpokladať, že konečne dôjde od fráz o podpore cestovného ruchu ku skutočne koncepcnej podpore a konkrétnym výsledkom.

Ambiciózny je program vlády v oblasti dopravy, pôšt (liberalizácia trhu), pôdohospodárstva, regionálneho rozvoja, stavebníctva. Rozhodne by prospela zvýšená pozornosť problematike vody a vodného hospodárstva.

Vláda SR proklamuje v sociálnej oblasti najmä zníženie nezamestnanosti a zvýšenie efektívnosti sociálneho systému, kde chce dosiahnuť „výrazné a systémové zmeny trhu práce, odvodového zaťaženia a sociálneho systému“.

Daný priestor neumožňuje detailnejšiu analýzu Programového vyhlásenia vlády premiéra Roberta Fica. Súhrnne ho však možno charakterizovať ako cieľavedomý príklon ku dynamickejšiemu rozvoju a zvýšeniu výkonnosti ekonomiky a vyššej kvalite života.

Prirodzene, presvedčivosti tohto programu by prospeli konkrétnejšie uvedenia zdrojov, ktorými majú byť kryté zámery v ekonomike, sociálnej oblasti, vzdelaní, vede a výskume i v ďalších oblastiach. Ale ani táto okolnosť nedáva dôvod na dehonestáčne konštatácie, ktorých sa vláde dostáva od rôznych opozičných politikov a „analytikov“. Niektorí ho označujú za „program nedôvery k slobode“. Prisudzujú mu „zámery rôznym spôsobom zvyšovať daňové zaťaženie“, ktoré „odrážajú pomýlenú predstavu, že vláda dokáže naložiť so zdrojmi lepšie ako tí, čo tie zdroje vytvárajú“. Nuž, aj tak sa dá prezentovať príklon k bezprízornej liberalizácii, ktorá slúži úzkemu okruhu „vyvolených“.

Kritiky, ktorých sa novej vláde dostáva za jej dôslednejšiu orientáciu na národnoštátne záujmy, sú niekedy nečakane pacifikované objektívnym hodnotením občanmi ale aj medzinárodnými autoritami. K takým sa radí aj najnovšie hodnotenie podmienok na investovanie, ktoré uskutočnila Svetová banka v správe "Doing business 2007". SB v nej analyzovala a porovnávala podmienky na podnikanie v 175 štátoch (OSN tvorí 191 štátov)

Slovenská republika sa umiestnila na 36. mieste (v minulom roku na 34), hneď za Francúzskom. ČR skončila na 52., Maďarsko na 66. a Poľsko na 75. mieste. Najlepšie podmienky na podnikanie na svete, podľa SB, vytvára Singapur, za ním nasledujú Nový Zéland, USA, Kanada a Hongkong. Ale veľká Čína, ktorá má solídny prísun priamych zahraničných investícií, obsadila až 93. miesto. Svetová banka posudzovala napr. podmienky na začatie podnikania, získania licencií, zamestnávania pracovníkov. Skúmala aj dostupnosť úverov, ochranu investícií, zdaňovanie, podmienky obchodovania so zahraničím, úroveň vymožitelnosti plnenia zmlúv a na posudzovala aj podmienky ukončenia podnikania. Zo správy SB vyplynulo pre nás aj vážne upozornenie na nedostatky v najmä v oblasti ochrany investícií, Tu SR skončila až na 118. mieste.

Pre novú vládu je to jasný signál na konanie. Očakávame, že bude konať rozhodne ako u vyvolaných problémov vo vzťahoch s maďarskou a čiastočne rómsku menšinou.

Premiér i niektorí ministri jeho vlády preukázali za krátky čas svojej pôsobnosti viac umu, rozhodnosti i taktu doma i voči zahraničným túorským personám a inštitúciám, vrátane Rady Európy. Ich predchodcovia, terajším opozičníci, sa vrátili ku donášačským a ohováračským praktikám spred 1998. roka. Čo už s nimi. Robia to, čo im vynáša. Hoci aj 30 strieborných. Nová vláda sa však môže opierať pri borbe s nimi, na rozdiel od obdobia spred 1998. roka, o vyzretejšie slovenské inštitúcie aj ľudí na zodpovedných miestach, o skúsenosti s nekalými praktikami opozičníkov a ich zahraničných tútorov. No najmä o väčšiu dôveru obyvateľstva a, veríme, že aj podnikateľskej sféry. Sú tu predpoklady, aby aj zahraničie vnímalo slovenské realie objektívnejšie. Zostáva veriť, že terajšia koalícia si dokáže udržať svoje pozície a plniť svoj program napriek kauzám, ktorými ju a celú spoločnosť otravujú z vlády odídení vyvolávači nepokojov v rôznych oblastiach, no najmä v pokojnom spolunažívaní našich občanov.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Rezervované pre makroekonomiku

Slovenská ekonomika z hľadiska ekonomického rastu prežíva veľmi úspešné obdobie. Tempo rastu sa dlhodobejšie drží na úrovni nad 6 %. Je to dôsledok prijatých racionálnych opatrení vo vecnom riešení (budovanie automobiliek, ktoré už začínajú vyrábať) a v premyslených systémových opatreniach v daňovej a odvodovej politike. Ekonomika bola dlhodobejšie pripravovaná, takže súčasný stav je výsledkom viacročného úsilia. Keďže ekonomika je živý organizmus, opatrenia prijaté v jednej oblasti vyvolávajú multiplikačný efekt v rôznych iných oblastiach, ktoré s rozvojom priamo alebo nepriamo súvisia.

Vysoké tempo rastu priamo ovplyvňuje okrem prírastku produkcie aj vývoj zamestnanosti. V dôsledku toho sa pomaly darí znižovať nezamestnanosť, ktorá sa už dlhé roky drží na druhej pričke (hneď za Poľskou republikou, ktorá má najvyššiu úroveň nezamestnanosti v Európe). Na znižovanie nezamestnanosti aktívne vplyva tvorba nových pracovných miest, hlavne budovanie nových kapacít (automobilový priemysel a vyvolané služby).

Doterajšie budovanie nových kapacít nebolo sprevádzané rastom tvorby pridanej hodnoty. Montážne práce, aj keď sú náročné na pracovnú silu, nevytvárajú vysokú pridanú hodnotu. Napr. v existujúcich automobilových prevádzkach podiel pridanej hodnoty sa pohyboval v rozpätí 19-25 %, a to je veľmi málo. Podľa projektu automobilky v Trnave mal podiel pridanej hodnoty dosiahnuť 29 %.

Baránik

Tvorba pridanej hodnoty je pre rozvoj ekonomiky, ale hlavne spoločnosti, kľúčový, lebo od pridanej hodnoty závisí finančná situácia firiem a zamestnancov.

Úspešný rozvoj trhovno-sociálne orientovanej ekonomiky, ktorý je náročný na riešenie sociálnych problémov, vyžaduje dostatok finančných zdrojov. Pre našu ekonomiku je to boľavý problém. Preto sa štruktúra ekonomiky bude musieť výrazne zmeniť.

Doteraz zahraničný kapitál budoval pracovné miesta hlavne pre nízko kvalifikovanú pracovnú silu, ktorá vytvára aj nízke hodnoty. Sústava školstva produkuje každoročne značné počty absolventov, ktorí nenachádzajú uplatnenie v domácej ekonomike. V dôsledku toho migrujú a štát prichádza o efekty, ktoré môže vytvárať vysokoškolsky vzdelaná pracovná sila. Podiel vysokoškolsky vzdelanej pracovnej sily na celkovom počte zamestnancov je veľmi nízky a už viac ako desať rokov stagnuje. Vychovávame pracovnú silu, ktorá vytvára vysoké hodnoty v iných ekonomikách.

Vláda, ak bude chcieť splniť svoj vládny program, musí vykonať serióznú analýzu súčasného stavu a prijať opatrenia na jej zlepšenie.

Jedným z prvých krokov, ktorý je nevyhnutné urobiť, je zamedziť prílev takého zahraničného kapitálu, ktorý vytvára pracovné miesta nízko produktívne. Ďalším krokom je urýchlene dobudovať cestnú infraštruktúru. Neprepojenosť cestnej infraštruktúry na sieť okolitých štátov brzdí rozvoj hlavne prihraničných regiónov.

Podpora podnikania sa všeobecne deklaruje už skoro desať rokov, ale výrazný pokrok nenastal. Absolventi univerzít nie sú motivovaní k samozamestnaniu a postupne k vytváraniu ďalších pracovných miest v oblasti tvorivej práce. Mnoho absolventov vytvára softvérové produkty pre zahraničné firmy, čo predstavuje veľkú stratu pre vlastnú ekonomiku.

Hovorí sa, že sa nám podarilo vytvoriť dobré trhové prostredie. Ale nie je to úplná pravda. Na zmenu je potrebná iniciatíva zhora a finančná pomoc, ktorá nemusí byť náročná na finančné zdroje.

Základným problémom našej spoločnosti a predovšetkým ekonomiky je absencia ucelenej koncepcie budúceho vývoja. Pokusov pripraviť potrebný dokument bolo viac. Väčšina úspešne sa rozvíjajúcich ekonomík disponuje takýmito dokumentmi. V 90-tych rokoch bola vytvorená inštitúcia na riešenie tohto problému, ale v roku 1999 pre nepochopenie zodpovedných inštitúcia zanikla. Neostáva nič iné ako vytvoriť novú, ktorá vyplní prázdny priestor. Ak sa vláda k tomu odhodlá, ekonomická obec také opatrenie nielen privíta, ale ponúkne aj svoje služby.

Zostáva nám veriť, že vláda pochopí, kde ju päta tlačí a prijme racionálne riešenie. Držíme jej palce, aby sa to čo najskôr podarilo.

Prof. Ing. Michal Baránik, PhD.

6. stretnutie Ázia – Európa (ASEM 6)

Stretnutia Ázia – Európa sa uskutočňujú každé dva roky pričom sa strieda miesto stretnutia v Európe a v Ázii. Tieto stretnutia sú najdôležitejšou súčasťou, prvkom, celkového procesu vývoja vzťahov medzi týmito dvoma kontinentmi.

ASEM je v podstate neformálny proces dialógu a kooperácie, ktorý sa začal v roku 1996 ako určitá reflexia novej zmenenej politickej klímy v 90. rokoch 20. storočia. Dialóg ASEM sa venuje politickým, ekonomickým a kultúrnym otázkam, pričom cieľom je posilnenie a utuženie vzťahov medzi regiónmi Európy a Ázie prostredníctvom vzájomného rešpektu a rovnocenného partnerstva.

Celkový proces ASEM obsahuje viacero kľúčových prvkov:

1. Neformálnosť
2. Multidimenzialita
3. Rovnocenné partnerstvo
4. Ťažisko na vysokej úrovni

Zatiaľ posledné stretnutie sa uskutočnilo vo fínskom hlavnom meste – Helsinkách – v dňoch 10. – 11. septembra 2006. na tomto stretnutí sa zúčastnili predstavitelia 25 európskych krajín, predseda Európskej komisie a 10 ázijských krajín. Toto stretnutie zároveň bolo aj oslavou 10. výročia stretávania sa európskych a ázijských krajín. Jedným z najdôležitejších rozhodnutí, ktoré ASEM 6 prijalo, bolo prijatie Bulharska a Rumunska ako prístupujúcich krajín do Európskej únie na európskej strane a Indie, Mongolska, Pakistanu a sekretariátu ASEAN na ázijskej strane do celkového procesu stretnutí v rámci ASEM.

V rámci tohtoročného stretnutia sa uzavrelo viacero dôležitých deklarácií. Jednou z nich bola Deklarácia o zmene klímy. Jej cieľom je dodanie určitej dynamiky úsiliam o dosiahnutie dohody v rámci medzinárodných negociácií, ktoré sa týkajú zmien v podnebí pripisovaným globálnemu otepľovaniu a ďalším faktorom. Ako povedal súčasný fínsky premiér Matti Vanhanen, „táto deklarácia vysiela silný a pozitívny signál svetu, že ASEM má v úmysle popasovať sa s hrozbou, ktorú predstavuje zmena podnebia pre trvalo udržateľný rozvoj“.

Ďalšia deklarácia, Helsinská deklarácia o budúcnosti ASEM, sa týkala vytýčenia cieľov, smerníc a praktických návrhov na rozvoj budúcej spolupráce v rámci ASEM.

Okrem týchto dvoch hlavných deklarácií prebehlo na zasadnutí aj viacero ďalších akcií, ktoré sa týkali pôsobenia ASEM, aj keď možno povedať, že boli kvázi marginalizované na úkor hlavných deklarácií. Tieto aktivity priviedli k spoločnému rokovaciemu stolu predstaviteľov európskych a ázijských mimovládnych organizácií, pracovných zväzov, médií, ale aj obchodného života.

Grešš

Okrem už spomenutých aktivít zahŕňal program 6. stretnutia ASEM tiež rôzne kultúrne a verejné aktivity.

Dôležitou súčasťou ASEM sú aj prijaté iniciatívy v jednotlivých oblastiach – politickej, ekonomickej a kultúrnej. Najviac iniciatív bolo od prvého stretnutia ASEM prijatých v rámci ekonomickej oblasti – 51. Nasleduje kultúrna oblasť so 41 iniciatívami a politická oblasť so 14 iniciatívami.

Nasledujúce stretnutie ASEM (ASEM 7) sa uskutoční v októbri 2008 v čínskom Pekingu.

Ing. Martin Grešš, PhD.

Medzinárodné politické vzťahy

Libanonské trápenia mierotvorcov – výzva pre EÚ

Krehké prímerie medzi šiitským hnutím Hizballáh a Izraelom poukazuje na slabosť medzinárodného spoločenstva nájsť trvalé riešenie pre stabilitu a mier v Libanone. Po nastolení prímeria 14. augusta všetky zúčastnené strany v konflikte, aby nestratili svoju tvár, sa predbiehajú vo víťazných proklamáciách o vojnových úspechoch a ziskoch. V tomto smere sú najaktívnejší libanonskí šiíti z hnutia Hizballáh a sýrsky prezident Bašár Assad. Hoci izraelská armáda v konflikte zasadila Hizballáhu ťažké údery, nepodarilo sa jej donútiť hnutie ku kapitulácii. Zatiaľ jediným očividným výsledkom izraelskej ofenzívy je Libanon v troskách a rastúca popularita vodcu radikálnych šiítov Hassana Nasralláha nielen v Libanone, ale aj v širšom arabskom svete. Straty Izraela, ktorý vojnu proti Hizballáhu začal, sú však nepomerne veľké k dosiahnutému výsledku.

Blízky východ je mimoriadne komplikovaný nakoľko libanonská kríza má aj ďalších aktérov, nielen Izrael a Hizballáh. Šiitske hnutie neurobí nič bez súhlasu Iránu, ktorý ho financuje a vyzbrojuje, a bez Sýrie, cez ktorú pomoc Hizballáhu prúdi. Irán má v súčasnosti záujem zamestnávať svet inou témou, akou je jeho sporný jadrový program. A Sýria zase chce ukázať, že riešenie bez nej nie je možné a treba ju zapojiť do rokovaní, z ktorých je vynechaná vzhľadom na rozsiahlu medzinárodnú izoláciu pre podporu terorizmu.

OSN pokračuje v naliehaní na stabilizáciu Libanonu. Dosiahla sa síce dohoda o vyslaní libanonskej armády do nárazníkovej zóny, naďalej však pretrvávajú nejasnosti, ako ďalej naplňať mierový plán pre Libanon. Hlavným problémom zostáva odzbrojenie Hizballáhu, ktorého líder Nasralláh rázne upozornil svet, že jeho milície si svoje zbrane ponechajú a použijú ich iba v prípade izraelského útoku a vojny proti Libanonu. Aj keď rezolúcia BR OSN č. 1701 o prímerí vyzýva na odzbrojenie radikálnych šiitských milícií, libanonská armáda sa zdráha pôsobiť na území, kde by mohli zbrane v rukách militantných hnutí spôsobiť obnovenie občianskej vojny, ktorou Libanon prechádza od roku 1990. Každý pokus OSN

o odzbrojenie Hizballáhu, ktorý vojensky prevyšuje libanonské sily, môže znamenať vojnu s týmto hnutím a na pozadí aj so Sýriou a Iránom. Takáto situácia by bola nad sily Dočasnej mierovej misie OSN pre južný Libanon (UNIFIL). Je preto nepravdepodobné, že libanonská armáda sama prikročí k násilnému odzbrojeniu Hizballáhu a ďalších nepravidelných jednotiek pôsobiacich v krajine. Určitým východiskom z tejto situácie môže byť medzinárodný vojenský kontingent so širokými právomocami, ktorý si na juhu Libanonu musí vynútiť autoritu. Prijatá rezolúcia OSN č. 1701, plná zvláštnych kompromisov a kľúčiek, sa však neodvoláva na 7. článok Charty OSN umožňujúci pre nastolenie mieru použitie sily. Podľa rezolúcie má rozšírená misia UNIFIL úzko spolupracovať s libanonskými ozbrojenými silami, ktorých vedenie pôsobnosť mierových síl obmedzuje, čo zákonite spomaľuje realizáciu jej poslania.

Obsah rezolúcie č. 1701 je typickou ukážkou diplomatického kľúčkovania, ktoré je charakteristické na pôde dnešnej OSN. Podľa zástupcu GT OSN Mallocha Browna rozšírená misia UNIFIL nemá byť ofenzívna, nielo aby vynucovala masívne odzbrojovanie; skôr bude strážiť politickú dohodu, ktorá dáva impulz k odzbrojeniu. Na druhej strane však Brown nevylučuje použitie sily, pokiaľ sa budú šiitske milície energicky brániť požiadavke odzbrojenia. Vedúcim misie UNIFIL sa z takýchto stanovísk musí krútiť hlava, misia sa tak skôr-neskôr môže dostať do doterajšej pozície málo efektívneho pozorovateľa. Nejasnosti o nových úlohách UNIFIL nepridávajú vierohodnosť medzinárodnému spoločenstvu, najmä OSN a EÚ, v očiach Libanoncov. Z tejto situácie sa Hizballáh snaží vyťažiť ako sa dá. Zo svojich fondov, ktoré mu poskytuje Irán, okamžite rozdáva tisíce dolárov priamo na ruku obyvateľom južného Libanonu a bejrútskych predmestí, ktorých desaťtisíce prišli pri izraelskom bombardovaní o strechu nad hlavou. Pokiaľ medzinárodné spoločenstvo rýchlo nepriiloží ruku k dielu, nebude si o chvíľu v Libanone nik pamätať, že za utrpenie z vojny v roku 2006 bol zodpovedný Hizballáh. Je preto nevyhnutné, aby na pôde OSN vznikla čo najskôr ďalšia dohoda, ktorá musí výraznejšie a konkrétnejšie upresniť, ako i posilniť mandát rozšírenej mierovej misie. Ďalej musí jasne sformulovať celkové politické usporiadanie v krajine, ktoré zabezpečí trvalé riešenie libanonskej tragédie. EÚ si musí uvedomiť, že hlavné hrozby pre európsku bezpečnosť dnes vychádzajú práve z Blízkeho a Stredného východu (BSV). Je tu široká škála rizík – regionálne konflikty, totalitné náboženské ideológie, terorizmus, programy jadrového zbrojenia, nestabilné režimy, hegemonistické ambície a pod. Spojenie iránskeho jadrového programu, iránskych hegemonistických ambícií so situáciou v Iraku a pozíciou Hizballáhu v Libanone zaručenie povedie k vzniku novej geopolitickej situácie v tomto regióne, ktorá vyvolá zásadnú konfrontáciu. Rozšírená mierová misia, s prevážnym vojenským zastúpením zo štátov EÚ, je tak mimoriadne riziková pre OSN a najmä EÚ. Vojna medzi Izraelom a Hizballáhom

nepriinesla konečné rozhodnutie. Hizballáh, Sýria ani Irán nemajú záujem na úspechu misie v zmysle rezolúcie č. 1701. Táto totiž predpokladá okrem oddelenia bojujúcich strán aj presadenie vnútornej a vonkajšej suverenity riadne zvolenej vlády Libanonu. Vzhľadom na riziko hroziace medzinárodným silám bude EÚ nútená oveľa výraznejšie ovplyvňovať strategické premeny politického prostredia na BSV.

EÚ hrá z politického hľadiska na BSV dlhodobo marginálnu rolu. Na jednej strane je príliš propalestínska na to, aby jej dôveroval Izrael, na strane druhej nedisponuje zásadným vplyvom na arabské štáty. Aj napriek tomu je súčasná situácia v tomto regióne veľkou výzvou pre EÚ. V ňom má EÚ zásadné ekonomické a energetické záujmy, pričom vojna a chaos priamo zasiahnú do jej bezpečnosti, ako i do bezpečnosti jej štátov. Kľúčovou otázkou v najbližšej budúcnosti bude to, či má Únia naozaj vojenské a politické schopnosti, húževnatosť a všeobecnú vôľu konať v súlade so svojimi strategickými záujmami. Ak sa má EÚ zmeniť na skutočného politického hráča, má jedinečnú príležitosť, ktorú zatiaľ nestihla premárniť. Všetko bude závisieť od toho, ako sa v Libanone zhostí svojej úlohy mierotvorcu. Tento test jednoducho urobiť musí. Ak totiž Izrael, Libanon a Palestínske územia budú rokovať s EÚ, a niečo i dosiahnu, bude to aj jednoznačný signál pre Irán. A to je to, čo s veľkou nádejou netrpezlivo očakáva celý svet.

Ing. Pavol H r i v í k, CSc.

Osobnosti

Ing. Dr. Peter Zaťko

Jeden z najvýznamnejších národohospodárov Slovenska v rokoch 1938-45, Peter Zaťko, sa narodil 17. októbra 1903 v hornoliptovskom Vavrišove. Maďarskú elementárnu školu vychodil v Liptovskom Hrádku, maďarskú mešťianku v Liptovskom Mikuláši Obchodnú akadémiu v Turčianskom Svätom Martine. V Prahe absolvoval Vysokú školu obchodnú. Tu sa zapojil do činnosti študentskej samosprávy a vytvoril v nej sociálno-hospodársky odbor. V r. 1926 získal vysokoškolský diplom komerčného inžiniera a pre rozšírenie svojho odborného profilu cieľavedome absolvoval aj Filozofickú fakultu Karlovej univerzity v Prahe. Po skončení štúdií začal pracovať v Československo-maďarskej obchodnej komore v Prahe. Už tu ho zdravé vlastenectvo viedlo k hlbšiemu skúmaniu príčin nízkeho stupňa industrializácie Slovenska. Svoje názory a poznatky prezentoval i v kritickej štúdii *Industrializačná politika Maďarska a jej výsledky*. O hospodárskych problémoch Slovenska veľa publikoval vo vtedajších Hospodárskych novinách a v martinských Národných novinách. Neskôr pracoval ako obchodno-politický referent v Obchodnej a priemyselnej komore v Bratislave. Jeho blízkym

spolupracovníkom bol prof. I. Karvaš. Spolu *iniciovali založenie časopisu Politika v r. 1931*. V ňom venovali pozornosť problémom verejného života., o. i. *vzťahom slovenskej inteligencie k Československej republike*.

Aktívny Ing. Dr. Zaťko sa významne podieľal na presadzovaní slovenských záležitostí v ústredných orgánoch v Prahe. Výsledkom týchto snáh bolo *založenie Národohospodárskeho ústavu Slovenska - NÁRUS*. P. Zaťko ako ekonomický odborník sa zúčastňoval na zasadnutiach NÁRUS-u a 1. júla 1936 sa stal zástupcom generálneho tajomníka Ústredného združenia slovenského priemyslu - ÚZSP. Po vzniku Slovenskej republiky v marci 1939 Zaťko neprijal ponúkané kreslo ministra hospodárstva, ale stal sa ministrovým poradcom. Stal sa aj *členom slovenského snemu*, kde bol podpredsedom národohospodárskeho, úsporného a kontrolného výboru a zároveň generálnym spravodajcom štátneho rozpočtu. V protifašistickom odboji spolupracoval s demokratickými odbojovými skupinami. *Bol členom ilegálnej SNR a Rady na obranu Slovenska*. V spolupráci s prof. I. Karvašom pripravoval hospodárske zabezpečenie Slovenského národného povstania v r. 1944. Aj jeho zásluhou sa počas SNP nepociťovali výraznejšie nedostatky vojenského materiálu ani potravín ako pre armádu, tak aj pre civilné obyvateľstvo.

Od r. 1945 zastával rôzne ekonomické funkcie. No v 50-tych rokoch bol P. Zaťko, *ako mnohí slovenskí vlastenci, stíhaný, väznený a vyhlásený za persónu "non grata"*. A ako väčšina významných slovenských osobností, zomrel aj Ing. Zaťko v ústraní 10. januára 1978 v Bratislave.

redakcia

Recenzia

Ash, T. G.: Svobodný svet: Amerika, Evropa a budúcnosť Západu.

V polovici roku 2006 vyšla v pražskom vydavateľstve Ladislav Horáček – Paseka s podporou nadácie Fund for Central and East European Book Projects, Amsterdam publikácia Svobodný svet: Amerika, Evropa a budúcnosť Západu od autora Timothy Garton Ash. Ide o preklad z anglického originálu Free World: America, Europe and the Surprising Future of the West publikovaného v New Yorku v roku 2004. Autor strávil niekoľko rokov vo východnej Európe ako novinár píšuci o páde komunizmu.

Publikácia je rozdelená na dve časti: Krize a Príležitosť. Kapitoly prvej časti tejto publikácie sa venujú súčasnej kríze medzi USA a EÚ, ktorá vznikla na začiatku tohto storočia po vojne v Iraku. Autor tu rozoberá príčiny jej vzniku, ktoré podľa neho vždy vedú k dvom kľúčovým udalostiam – pádu berlínskeho múru a teroristickým útokom z 11. septembra 2001. Táto kniha pritom vychádza z jedného základného predpokladu a to, že USA a Európa nie sú dva samostatné monolitné bloky, ale ide skôr o dva

piliere spoločného „Západu“. Pritom však upozorňuje, že i keď medzi Európou a USA existujú vážne konflikty ich ekonomických a politických záujmov, tieto isté konflikty môžeme vidieť aj vo vnútri oboch kontinentov. Čo autor však považuje za dôležité, sú spoločné hodnoty, záujmy a spôsoby života na oboch stranách Atlantiku a vzájomná spolupráca USA a EÚ. Podľa neho je medzi USA a EÚ oveľa viac spoločného ako rozdielneho. Autor odmieta americký prístup vystupovania ako samostatného hráča svetovej politiky, ale i francúzsku snahu stať sa supervelmocou.

Druhá časť publikácie predstavuje autorove úvahy o ďalšom možnom vývoji. Zaoberá sa tu rozširovaním EÚ a takisto rozširovaním „Západu“, čiže demokracie a slobody. Autor tu kritizuje „Západ“ v súvislosti s podporovaním nedemokratických režimov počas studenej vojny kvôli ideologickému súpereniu s bývalým Sovietskym zväzom. V tejto časti knihy autor takisto rozoberá formy neslobody. Počas studenej vojny boli podľa autora za neslobodu považované diktatúra a vojna, ktorá ju sprevádza, ale dnes je to predovšetkým extrémna chudoba. Prvá sloboda, ktorú by sme sa preto mali snažiť dosiahnuť, je Rooseweltovo právo na život bez núdze. Túto slobodu možno podľa autora dosiahnuť slobodou obchodu a zvýšením zahraničnej pomoci.

Ústrednou myšlienkou knihy je teda sloboda a jej šírenie vo svete. Sloboda ochraňovaná liberálnou demokraciou je podľa autora oveľa silnejšia a zjednocujúcejšia charakteristika „Západu“, ako by si väčšina ľudí myslela.

Ing. Katarína Havlová
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave

Mladí a veda

Energetika a Ukrajina

1. decembra 2005 priznala Európska únia Ukrajine status trhovej ekonomiky. Od tohto kroku si krajina sľubuje predovšetkým určitú podporu a uľahčenie obchodovania svojich priemyselných podnikov so západnou Európou. Ako dôležitá sa javí tiež skutočnosť, že členské štáty Európskej únie sú najväčším obchodným partnerom Ukrajiny. Pre ekonomiku Ukrajiny boli charakteristické dva vzájomne späté procesy: formovanie ekonomiky ako ekonomiky nezávislého štátu a transformácia z centralizovanej plánovanej ekonomiky na regulovanú trhovú.

Významným faktorom Ukrajiny je jej geostrategická poloha medzi dodávateľmi ropy a zemného plynu z Ruska, centrálnej Ázie a Kaspického regiónu a odberateľmi v Európe. Tým sa z Ukrajiny stáva významný geostrategický partner medzi týmito krajinami, ktorý slúži ako dôležitý a významný tranzitný uzol v dodávkach ropy a zemného plynu.

Okrem toho, že Ukrajina slúži ako významný tranzitný uzol v dodávkach strategických surovín, aj na jej území sa nachádzajú ložiská týchto surovín. V súčasnosti disponuje Ukrajina, podľa Oil and Gas Journal, 395 mil. baremi ropy v známych rezervách. Väčšina tejto ropy sa nachádza na východe krajiny v Dnepro-Doneckej panve. Napriek snahám o prieskum a následnú ťažbu v sektore Azovského mora, ktorý patrí krajine, ťažba ropy na Ukrajine je od získania nezávislosti v roku 1993 relatívne nízka, ale stabilná. Ukrajina okrem toho disponuje približne 40 mld. kubických stôp zemného plynu, pričom takmer 80 % jeho celkovej spotreby pokrýva importom. To z Ukrajiny robí najväčšieho čistého importéra zemného plynu v rámci krajín bývalého ZSSR.

Plynárenský konflikt medzi Ukrajinou a Ruskom, ktorý vznikol koncom roku 2005, nebol neočakávaný. Medzinárodná energetická agentúra (IEA) už rok pred vypuknutím tohto konfliktu upozorňovala na možnosť vzniku podobnej situácie. Rusko a Ukrajina sa po dohodových rokovaníach v spore týkajúcom sa ceny zemného plynu dohodli na nových podmienkach pre ruské dodávky plynu na Ukrajinu. Ruský plyn sa bude predávať sprostredkovateľskej spoločnosti Rosukrenergo za trhovú cenu 230 USD za 1000 m³. V rámci dohody, ktorú v Moskve uzatvoril Gazprom a Naftogaz, však bude mať Ukrajina oveľa lacnejší plyn. Sprostredkovateľ obchodu Rosukrenergo bude Ukrajine predávať zemný plyn len za 95 USD za 1000 m³. Umožní mu to súčasný odber lacnejšieho plynu z Turkménska a Kazachstanu. Dohoda o dodávkach zemného plynu však vyvolala na Ukrajine vládnu krízu. Poslanci obvinili vládny kabinet, že touto dohodou, ktorá bola uzatvorená 4. januára 2006, poškodil národné záujmy. V konečnom dôsledku došlo v auguste 2006 k výmene na premiérskom poste, ktorý opätovne získal bývalý premiér V. Janukovyč.

Ing. Mária Greššová,
interná doktorandka FMV, EU v Bratislave

Európska únia

Európsky okrúhly stôl priemyselníkov

2.časť

Miestne firmy v krajinách SVE sa snažia, často neúspešne, konkurovať veľkým korporáciám, ktoré profitujú z obrovských výhod vyplývajúcich z ich veľkosti, prístupu k lacnejšiemu kapitálu, výhodných foriem štátnej pomoci, vyspelejších technológií a masívnych nákladov na reklamu. To, že nadnárodné obchodné spoločnosti, ako napríklad Unilever, Procter&Gamble, Shell, Lyonnaise des Eaux alebo Solvay, dokážu produkovať väčšie množstvo tovaru pri nižších nákladoch a s menším počtom zamestnancov im dáva výraznú výhodu, čo však v konečnom dôsledku vedie k zvýšeniu nezamestnanosti.

Hrivik

Mnohé korporácie pritom vo svojich prevádzkach na západe používajú čistejšie technológie, ktoré v SVE, ale aj inde, obvyčajne nezavádzajú. Negatívne environmentálne dopady investícií nadnárodných korporácií sú často značné, pretože nižšie emisie na produkt sa neutralizujú výrazným zvýšením objemu výroby. Západné investície v krajinách SVE sa v súčasnosti zvyšujú a ich ročný objem činí viac ako desať miliárd eur ročne.

Politici a vysokí štátni úradníci veľmi ochotne papagájujú známu mantru korporácií ERT, že „medzinárodná konkurencieschopnosť je tou najlepšou cestou k tvorbe pracovných miest“. ERT dnes tvrdí, že vďaka koncepcii inovácie našiel najrýchlejšiu cestu k nirváne zamestnanosti. V novembri 1998 vypracovala pracovná skupina ERT o konkurencieschopnosti správu *Tvorba pracovných miest a zvyšovanie konkurencieschopnosti prostredníctvom inovácie*. Správa jednotvárne opakuje požiadavky ERT dotýkajúce sa tvorby dokonalého podnikateľského prostredia prostredníctvom deregulácie, flexibilizácie pracovného trhu a vzdelávacích reforiem. Vzdelanie sa má prenechať priemyslu a nenechať ho v rukách ľudí, ktorí nechápu požiadavky priemyslu a pokroku. Politici by mali stimulovať a urýchľovať proces zmeny a podporovať inovácie poskytovaním financií, vzdelávania, výskumu rozvoja a regulačných podmienok vyhovujúcim veľkým obchodným spoločnostiam. Korporácie ERT plne prispôsobili svoju stratégiu tomuto procesu zameranému výlučne na zisk a tieto sporné, v niektorých prípadoch až rozvratné, predpisy predkladajú ako nespochybniteľné. Spomínaná správa tiež požaduje finančné a regulačné opatrenia na podporu takého malého a stredného podnikania, ktoré podľa ERT dokáže obstáť v situácii globálnej zmeny ekonomických podmienok. ERT napriek podpore tvorby pracovných miest neustále ignoruje skutočnosť, že práve veľké obchodné spoločnosti nesú zodpovednosť za ich najväčšie straty. Centralizácia produkcie a distribúcie urýchlenej spoločným trhom umožnili korporáciám znižovať náklady redukciami počtu svojich zamestnancov. Napríklad trhovú reguláciu umožnila spoločnosti British Telecom znížiť počet zamestnancov v období 1985 – 1996 z 235 tisíc na 125 tisíc. Na konci 90-tych rokov nová vlna fúzií, akvizícií a reštrukturalizácií podnikov v Únii viedla k rekordným ziskom a zároveň k veľkému úbytku pracovných miest, ako napríklad v spoločnostiach Ericson, Pilkington alebo Daimler Chrysler.

Poradná skupina na podporu hospodárskej súťaže (CAG), založená Komisiou vo februári 1995, je jedným z evidentných príkladov inštitucionalizácie prístupu ERT k rozhodovacím štruktúram EÚ. Návrh na vytvorenie

takejto skupiny vypracoval ERT ešte v roku 1993. Poradná skupina CAG vypracovala viacero správ, ktoré sa dotýkajú predovšetkým rôznych foriem zvyšovania konkurencieschopnosti Únie (napríklad prostredníctvom financovania dopravnej infraštruktúry TENs z verejných a súkromných zdrojov, urýchleného rozšírenia EÚ smerom na východ alebo deregulácie a privatizácie štátneho sektora najmä oblastí energetiky, dopravy a telekomunikácií), ďalej vzťahu konkurencieschopnosti a zamestnanosti, posilnenia kompetencií Komisie v oblasti spoločnej obchodnej politiky, liberalizácie obchodu a investícií vo vnútri Svetovej obchodnej organizácie, reformy Európskych kapitálových trhov vo vzťahu k spoločnej mene a obhajoby ekonomickej globalizácie ako nezvratného procesu. Nové myšlienky a odporúčania pre európskych politikov obsiahnuté v týchto správach nápadne pripomínajú rady predkladané združením ERT. Mnohé z nich sa objavili aj v politickej agende EÚ alebo iným spôsobom ovplyvnili rozhodovanie orgánov EÚ. V dôsledku toho sa konkurencieschopnosť priemyslu stala de facto hlavným cieľom politiky EÚ, ktorý zatienil všetky ostatné problémy. Významným príkladom angažovanosti ERT bola jeho účasť na príprave summitu EÚ o zamestnanosti, ktorý sa konal v Lisabone v marci 2000. Takzvaný *job-summit* predstavoval medzník na dlhej ceste k neoliberálnej reštrukturalizácii v EÚ. Summit prijal akčný plán transformácie EÚ do roku 2010 na najkonkurencieschopnejšiu a najdynamickejšiu ekonomiku sveta založenú na znalostiach, schopnú udržateľného hospodárskeho rastu, poskytujúcu viac pracovných miest a väčšiu sociálnu súdržnosť. Stratégia, tak ako ju navrhoval ERT, predpokladala, že úplne fungujúci vnútorný trh a jeho zdokonaľovanie sa stane hlavným nástrojom v procese zabezpečenia globálnej konkurencieschopnosti EÚ. Medzi ďalekosiahlymi opatreniami dohodnutými v Lisabone bola liberalizácia trhov energie, dopravy, telekomunikácií a poštových služieb, ako i neoliberálne reformy pracovných a penzijných systémov. Lídri EÚ sa dohodli na urýchlení deregulácie s cieľom vytvoriť prostredie ústretivejšie korporáciám. Výsledkom má byť veľká neoliberálna reštrukturalizácia európskych spoločností. Barón D. Janssen, člen ERT a výkonný riaditeľ chemického gigantu Solvay, to považuje za súčasť tzv. *dvojitej revolúcie*, ktorá pozostáva z „obmedzenia moci štátu a verejného sektora prostredníctvom privatizácie a deregulácie“ a „prenesenia mnohých právomocí národných štátov na modernejšiu a medzinárodnú štruktúru na európskej úrovni“.

Ing. Pavol Hrivík, PhD.